

VOLUM IV

**EDICIÓ CRÍTICA DE LES
OBRES
(CONTINUACIÓ)**

**TEMA CON VARIACIONES
PARA EL VIOLONCELLO A
TODA ORQUESTA,
de Jaume Joan Lleys**

**NOTA
Vegeu arxius:
01Lleys.enc**

ESMENES corresponents al *Tema con Variaciones para el Violoncello à toda Orquesta* de Jaume Joan Lleys

c.19, en la partitura manuscrita del clarinet segon, hi ha dotze compassos d'espera, quan n'hi ha d'haver 14.

c.100 de la partitura manuscrita del violí segon, les notes sol₃ del darrer temps han de ser naturals, en la transcripció hi he posat un becaire.

**YNTRODUCCION Y
VARIACIONES DE FLAUTA,
PIANO Y FAGOTE
OBLIGADOS,
d'Antoni Guiu**

**NOTA
Vegeu arxius:
02Guiu.enc**

ESMENES corresponents a la *Yntroduccion y Variaciones de Flauta, Piano y Fagote Obligados* d'Antoni Guiu

c.33, en la part del piano s'ha posat el sostingut que faltava a al re₃ de l'octavat.

c.37, la mateixa esmena.

c.114, la mateixa esmena.

c.150, de la part del fagot, hi ha tres corxeres sol₂, que han estat canviades per la nota fa₂.

c.160, faltava un bemoll a la nota si₁ de la mà esquerra del piano.

c.161, a la nota do₃ li he posat el sostingut que li mancava.

c.179, en la part del fagot les notes do₃ sostingut i re₃ han de ser fuses, enlloc de les semicorxeres que hi ha al manuscrit original.

c.179, en el fagot, les notes si₂ i do₃, també han de ser fuses.

c.265, s'ha posat un sostingut en el fa₃ de la flauta.

c.296, a la part de la mà esquerra del piano, li mancaven dos silencis de corxera.

En la transcripció s'han rectificat els signes de repetició segons la normativa actual.

CAPÍTOL VII
CONCLUSIONS
GENERALS

El principal objectiu d'aquest estudi ha estat conèixer la capella de música de la catedral de Girona, durant la primera meitat del segle XIX. Això ha significat saber quins eren els seus integrants, les funcions musicals que es realitzaven, les places fixes que hi havia, els músics clergues i els laics, els instruments propietat del capítol i totes les particularitats que comportava el funcionament de la capella gironina, particularitats que moltes vegades esdevenien comuns en gran nombre de capelles musicals catalanes i peninsulars de l'època.

Per a realitzar aquest treball s'han transcrit i manejat més de tres-mil documents. És gràcies a la conjugació d'aquests documents provinents de diverses fonts, que s'ha pogut anar lligant caps, i seguir el fil conductor que ha portat al coneixement de totes i cada una de les persones que formaven part de la capella. En l'índex onomàstic, hom pot veure un total de cent cinquanta músics, la funció i l'existència dels quals es troba plenament documentada.

A partir de l'exhaustiu buidat dels llibres d'actes capitulars, s'ha pogut trobar un gran nombre de documents que fan referència a la participació musical de la capella en les celebracions dels esdeveniments socials i polítics més importants de la primera meitat del segle XIX. La participació de la capella en tots els actes de rellevant repercussió social i ciutadana, és important per quatre motius. En primer lloc, per constatar que la capella de música, que era el conjunt instrumental més important de la ciutat i rodalies, i la seva actuació esdevenia imprescindible en tots els actes d'una certa importància; cal tenir en compte que en l'època estudiada, sobretot el primer quart de segle, l'església era un punt de referència de primer ordre per als ciutadans, a l'hora d'assabentar-se del que passava a Catalunya i al món. En

segon lloc constata a nivell històric quins foren els esdeveniments de més repercusió en la ciutat. En tercer lloc permet veure com es realitzaven aquestes actuacions de la capella, doncs en la majoria de les vegades apareix explicitat el procediment a seguir. En darrer lloc i a nivell musical, permet ubicar les composicions noves en el moment històric que es crearen i s'estrenaren.

Funcions extraordinàries: el cant dels *Te Deum*

En la present tesi hom pot trobar explicats amb detall i sempre recorrent a les fonts originals, cada un dels esdeveniments en què participà de forma rellevant la capella. A continuació es presenta de forma ràpida i a mode de resum, les diades en què es cantaren *Te Deum* i pregàries a la catedral, en motiu d'aconteixements socials i polítics destacats.

En relació amb els primers anys se celebraren dues funcions: el vint-i-tres d'octubre de 1802, visita la catedral gironina el rei Carles IV i el divuit d'abril de l'any 1808, es fan pregàries per a que Ferran VII, que ha estat proclamat el nou rei, governi amb encert.

Durant el període dels setges i posterior domini de la ciutat per part de l'exèrcit francès es realitzaren les funcions següents : vint-i-cinc de juny de 1808, ofici i *Te Deum* a Sant Narcís en acció de gràcies per la victòria contra les tropes franceses que volien assetjar la ciutat; nou d'agost de 1808, pregàries a Sant Narcís per a que els doni forces per a triomfar davant els enemics ; el disset d'agost de 1808, missa i *Te Deum* a la capella de Sant Narcís, per haver fugit l'enemic després de vint-i-cinc dies de setge; el vint-i-cinc d'agost de 1808, sermó i *Te Deum* pel mateix motiu, encomanat per la Junta de la ciutat ; el cinc de juny 1809, a petició de

l'ajuntament, pregàries a Sant Narcís per demanar empar davant l'assetjament; el vuit de juliol de 1809, *Te Deum* per la gloriosa defensa de Montjuïc; el set d'agost de 1809, els representants del govern francès encomanen un *Te Deum* en acció de gràcies per la presa de la ciutat; el quinze de novembre de 1810, el corregidor ordena un *Te Deum* per la rendició de Tortosa; el vint-i-sis de març de 1811, s'encomana tenir preparat un *Te Deum* per quan l'emperadriu doni a llum; l'onze d'octubre de 1812, *Te Deum* per la victòria als russos; el dos de maig de 1814, *Te Deum* a totes les esglésies per la rendició de la cort francesa als aliats.

Durant l'època que suposà el retorn a l'absolutisme de Ferran VIIè, es realitzaren els següents *Te Deum* i pregàries: el dinou de juliol de 1814, ofici i *Te Deum* a Sant Narcís en compliment de la promesa feta per l'aixecament del setge del 1808; el vint-i-vuit de març de 1815, *Te Deum* per a celebrar l'entrada del rei a Espanya, que s'havia produït l'any anterior, el vint-i-quatre de març de 1814; el vint-i-tres de juliol de 1815, *Te Deum* per la rendició de les armes aliades contra Napoleó; el set de juliol de 1816, *Te Deum* per la batalla de Wiluma contra els rebels de Buenos Aires; el quinze de febrer de 1819, funerals per la reina Isabel Maria Francesca, i el dies vint-i-sis i vint-i-set del mateix mes pels reis Carles i Maria Lluïsa.

Durant el Trienni Constitucional es cantà el *Te Deum* en motiu de la publicació de la constitució el quinze de març de 1820 i el set de maig de 1820 per l'elecció de diputats.

De retorn a l'absolutisme, el nou de març de 1823 es cantà el *Te Deum* per haver dominat les armes nacionals els forts de la Seu d'Urgell; l'11 d'octubre de 1825, *Te Deum* per l'aniversari de la llibertat del rei; el deu d'octubre de 1830, *Te*

Deum pel naixement de la princesa Isabel, primogènita de Ferran VIIè; el vint-i-dos de febrer de 1832, *Te Deum* pel naixement de la segona infanta.

Durant els darrers anys del present estudi que engloben el nou període constitucional i de desamortitzacions, el setembre de 1833, es canta el *Te Deum* per la jura de la constitució per part de la princesa; el vint-i-quatre de juliol de 1834, *Te Deum* per l'obertura de les Corts; el catorze de juliol de 1836, *Te Deum* per l'aprovació de la nova constitució; el quinze d'agost de 1836, *Te Deum* per la victòria del Baró de Meer; el tres d'octubre de 1836, *Te Deum* per l'elecció de diputats a les Corts; el cinc de juliol de 1840, *Te Deum* per la rendició de Morella; l'u de setembre de 1842, *Te Deum* commemorant el pronunciament de 1840; el trenta de juliol de 1843, *Te Deum* pel "Glorioso pronunciamento"; el dos de desembre de 1843, *Te Deum* per la proclamació d'Isabel II com a reina constitucional; el vint de febrer de 1844, *Te Deum* per passar per Girona la mare de la reina; *Te Deum* el vint-i-cinc de novembre de 1846 per l'enllaç de Sa Majestat; el vint-i-quatre de febrer de 1850, *Te Deum* per l'embaràs de la reina.

També es realitzaren pregàries i *Te Deum* relacionats amb l'elecció de nous pontífexs: el dos de maig de 1829 per l'elecció de Pius VIII; el tretze de març de 1831, per l'elecció de Gregori XVI; el tres de juliol de 1846, per l'elecció de Pius IX.

En motiu de de la devastadora epidèmia de còlera-morbo que assolà la ciutat de Girona i tota la Península, es realitzaren diverses pregàries públiques per aturar l'epidèmia amb l'acompanyament musical de tota la capella, com les dels dies u d'octubre de 1833, vint-i-quatre d'octubre de 1833, sis d'agost de 1834 i setze de novembre de 1836.

Calendari musical

A través del present estudi també s'han pogut constatar quines eren les diades de l'any més importants pel que fa al calendari eclesiàstic i com es realitzaven. Amb la intervenció de tota la capella, és a dir, instruments, orgue i cantors, se celebraven les funcions següents: les lamentacions i miserere de Dimecres i Dijous Sant; l'ofici del Diumenge de Pasqua; l'hora de nona del dia de l'Ascensió; l'ofici del Diumenge de Pentecosta; en la festivitat de Corpus, les maitines, l'ofici i la processó; el dia de l'Assumpta, les maitines, l'ofici i la processó; el dia de Sant Narcís del vint-i-nou d'octubre, patró de la ciutat, l'ofici i la processó; l'ofici del dia de Difunts; en el dia de la Concepció, les maitines, l'ofici i la processó i el dia de Nadal, les maitines, la Missa del Gall i la Missa Major. També intervenia la capella en ple en els funerals dels canonges i els oficis dels vots a Sant Narcís.

Les processons d'aquestes diades més assenyalades tenien el recorregut llarg, consistent a baixar des de la catedral fins la plaça de Ciutadans, coneguda actualment com a plaça del Vi, davant l'ajuntament. Un cop eren a la plaça es cantaven dos villancets.

Hi havia altres diades del calendari de menor importància en les que es cantava a dos cors i acompanyament d'orgue. Eren l'ofici de la Circumcisió; l'ofici de l'Epifania; l'ofici de la Purificació; l'ofici i la processó de Sant Narcís del divuit de març; l'Anunciació; el Dijous Sant; cada dilluns de les dues Pasqües; l'Ascensió; la Trinitat; la Nativitat de la Verge; Tots Sants; l'ofici de Sant Esteve; i els diumenges de Minerva en l'ofici i la processó.

La processó de Sant Narcís del divuit de març i la dels diumenges de Minerva, es feien pel recorregut més curt; sortint per la porta principal es passava pels carrers del voltant de la catedral, per acabar amb un villancet a la plaça que hi ha davant la porta dels Apòstols.

El funcionament de la capella de música

En el complex però apassionant mig segle objecte d'estudi, es poden veure les dues cares de la moneda en el funcionament de la capella de música. En els primers anys, la capella té una funció molt important en el context ciutadà; tots els integrants hi treballen a ple rendiment, i no s'estalvien esforços per a contractar músics rellevants i de renom. En els darrers anys, després de les desamortitzacions, l'església es troba sense fons, i davant la incapacitat d'assumir el cost de les funcions musicals, aquestes aniran passant gradualment a mans dels estaments civils, sobretot de l'ajuntament de la ciutat. Tot i la bona voluntat d'ambdues parts, el traspàs no es produeix d'una forma planera, doncs hi sovintegen els malentesos.

La capella de la seu gironina, estava constituïda per vint-i-cinc músics. Les places que hi havia eren les següents: un mestre de capella; un organista; quatre escolans de cor; quatre violins dels quals dos eren laics i dos preveres, dues violes, un contrabaix, tres instrumentistes de flauta, fagot i oboè, un de laic i els altres dos de clergues; dos contralts, dos tenors i quatre xantres. S'ha pogut reconstruir tota la capella de música del 1800 fins al 1850; el nom i cognoms de tots els membres que en formaren part poden veure's al "desplegable cronològic" que apareix al punt 4 de l'apèndix de làmines.

Dins la capella, l'integrant cabdal era el mestre, que era l'encarregat de dirigir les funcions musicals, els assajos, compondre obres noves, fer els arranjaments i les còpies de les partitures quan fós convenient, a més de tenir cura i ensenyar els quatre escolans de cor. Després del mestre, i seguint la jerarquia habitual de la majoria de capelles de l'època, el membre més important era l'organista, doncs a més de les funcions relacionades amb l'orgue, era l'encarregat de dirigir la capella i encarregar-se dels escolans quan el mestre no hi era. En tercer lloc, en cas de que el mestre i l'organista s'absentessin, l'encarregat de dirigir la capella i tenir cura dels escolans, era el primer violí clergue.

Dels vint-i-cinc membres que composaven la capella de música, quinze obtenien un benefici annex a la plaça. Eren beneficiats, el mestre de capella, l'organista, el primer i el segon violí, el viola, dos dels instrumentistes de vent-fusta, amb beneficis aplicats a la flauta el fagot i l'oboè, dos contralts, dos tenors i els quatre xantres. Dels quinze beneficis que existien el segle XIX, dotze ja estaven creats l'any 1706, doncs en els *Llibres de la comunitat de beneficiats* hom parla sempre dels dotze beneficis de la capella de música. Els darrers beneficis, creats per a poder donar més incentius salarials, foren el del mestre de capella i el de l'organista. La plaça de mestre mai tingué un benefici concret annex, pel que a cada mestre li anaven donant el benefici que en aquell moment estigués vacant, ja fós o no de la capella de música. El benefici de l'organista fou creat el 1804, per a poder donar més sou a l'organista entrant en aquell moment, l'insigne Antoni Guiu .

A més dels músics clergues beneficiats, hi havia sis músics seglars. Aquests cobrien dues places de trompa, una de contrabaix, una d'instruments de vent-fusta (flauta, fagot i

oboè) i dues de corda, anomenades primer violí laic i primer viola laic. Els músics de corda laics foren conduïts a la capella a finals del segle XVIII, per la seva reconeguda habilitat. Els músics de vent també eren els encarregats de tocar els ministrers en els viàtics; per tant, molts d'aquests músics, pot ser que dominessin tres o quatre instruments.

Pel que fa a l'especialització musical, era més corrent entre els músics clergues que no pas entre els seglars, i era més habitual entre els instrumentistes de corda i tecla, que no entre els de vent. Un bon intèrpret de violí, podia tocar bé el violí i per extensió també la viola, però no solia tocar més instruments. En canvi, trobem instrumentistes seglars que toquen la trompa, la flauta, el fagot, l'oboè i les xirimies, si convé. També es important remarcar que tots els cantors de la capella de música dominaven algun instrument, i que el capítol donava prioritat, a l'hora d'obtenir una plaça, a aquells músics que puguesin complir dignament amb més d'una funció.

No podem dir que hi hagués una jubilació establerta, en els termes que entenem actualment. De tots els documents consultats només en un, referent al mestre Emmanuel Gònima, apareix el terme jubilació, ja que signa una acta d'oposició com a mestre jubilat. Aquest document és de finals del segle XVIII i, pel que sembla, el terme jubilat vindria a significar retirat. En tots els documents del segle XIX, no apareix mai el terme jubilació; quan un músic per la seva avançada edat no pot complir amb les funcions musicals de la capella, el capítol sol demanar als companys que facin la seva part. En cas de no poder realitzar la feina per malaltia, els músics que obtenien algun benefici havien de demanar permís per escrit al capítol; en cas que l'absència fos llarga, presentaven també un certificat mèdic. En aquestes circumstàncies, també eren els companys els que en feien les substitucions.

Les places de la capella de música es cobriren, la immensa majoria de les vegades, mitjançant un rigorós sistema d'oposició. Quan hi havia una vacant, es publicaven edictes que es feien públics penjant-los quaranta dies a les portes de la catedral; també s'enviaven a altres catedrals i esglésies importants del Principat i d'Espanya, per a que tingués opció de presentar-s'hi tothom a qui li interessés la plaça en qüestió. En les oposicions, el tribunal examinador sempre estava foramat pel mestre de capella i l'organista; el tercer membre del tribunal, anava en funció de la plaça a cobrir. Si era d'instruments de corda, feia de tribunal el primer violí clergue; si era d'instruments de vent, el beneficiat de flauta-fagot-oboè; si era per a un benefici de veu, el primer tenor. Pel que fa als escolans de cor, tenia la obligació d'escollir-los el mestre de capella, d'entre els nens de la ciutat o d'altres llocs, després de fer una prova de veu, afinació i llenguatge musical. Quan eren acceptats els inscrivia en el *Llibre de Noms i cognoms*. Durant el període estudiat, fou de gran importància el canonge Francesc Juncà, que era un dels dos comissaris de música nomenats pel capítol per a supervisar que els procediments emprats fossin els correctes.

Durant els primers anys del segle XIX, dos comissaris de música ocupaven el càrrec durant períodes llargs de temps, però més tard foren designats cada dos anys. Cal dir que la figura de Francesc Juncà sempre hi fou present per a demanar-li un consell, encara que en aquell moment no fos comissari; era considerat una màxima autoritat pels membres del capítol quan es tractava dels afers de la capella de música.

No es disposa de la relació de tots els comissaris de música, però altres canonges comissaris que apareixen citats als llibres d'actes són: el canonge Sebastián Pérez Campos

que, juntament amb Juncà, fou comissari de 1804 fins al 1814; els canonges Josep Torrent i Josep Dorca, el 1815; els canonges Pau i Norberto Velado, el 1824; i els canonges Aulet i Torras, el 1826.

Les pautes de funcionament que regiren la capella de música durant els anys objecte d'estudi estaven recollides en les *Ordinacions de la capella de música* de l'any 1735. Aquestes ordinacions constaven de quaranta-vuit punts que es referien a la normativa general de la capella, i als drets i deures de càrrecs concrets. Els músics demanaren diverses vegades que es canviessin les ordinacions de 1735, doncs ja no s'adaptaven a les circumstàncies socials i econòmiques del segle XIX. En començar l'era constitucional, el 1834, i sobretot a partir de les desamortitzacions de Mendizábal del 1836, les condicions econòmiques per a la música de la catedral són cada vegada més precàries. L'any 1834, un grup de músics, format per dos contralts, un tenor, dos xantres i l'organista, demanen poder realitzar actuacions en altres esglésies de la ciutat i poder obtenir un sobresou; el capítol s'hi oposa, doncs fraccionar la capella va contra les ordinacions de 1735. Llavors, demanen que es canviïn les constitucions, ja que les circumstàncies de l'època són diferents, però el capítol s'hi oposa taxativament. Més conflictes sorgeixen l'any 1838, ja que amonesten el mestre Barba per prescindir de dos membres, en un acte de la capella, anant en contra les ordinacions. L'any 1847, el mestre Barba torna a ésser amonestat per dirigir els assajos i fer els arranjaments de les partícules en les funcions operístiques, en motiu d'haver-se instal·lat una companyia de cantants italians a la ciutat. El fet de col·laborar amb l'òpera és considerat pels membres capitulars un acte indigne que va contra les ordinacions, doncs els membres de la capella no podien participar en *actes indecens* ni en *saraus*. Entre els cantants i

músics italians que es trobaven a Girona la dècada dels quaranta, hi havia Pedro Donatutti i Francesco Berini.

A través de les actes capitulars, a més de les òperes, també s'ha tingut coneixement d'altres esdeveniments musicals ciutadans, com són les acadèmies celebrades a casa del marquès de Campmany tots els dissabtes de Quaresma; ens consta la celebració d'aquestes acadèmies a partir de l'any 1822, però és probable que ja n'hi haguessin uns anys abans, així com en altres cases de famílies benestants.

Tornant funcionament de la capella, l'estabilitat de les places variava segons la funció que tenien els músics. La plaça d'organista fou ocupada molt de temps per Antoni Guiu, tot i que els darrers anys hi hagué bastants canvis, més imputables a les circumstàncies econòmiques adverses de l'església, que no pas a la voluntat de canviar de lloc dels músics. El mateix passava amb les places corresponents als instruments de corda i vent, i a les places de cant. En canvi, la plaça de mestre tingué des de principis de segle, diversos titulars; hom hi observa molta més mobilitat, doncs en els cinquanta anys objecte d'estudi hi treballen deu mestres, entre titulars i interins. Era freqüent arreu de la Península, que els mestres es presentessin a concursar a diferents oposicions a mode de superació personal, per a mesurar les pròpies aptituds.

A l'escolania de la capella de música de la catedral de Girona, entre finals del segle XVIII i principis del XIX, es formaren mestres i músics de gran renom, com Domènec Arquimbau, mestre de capella de Tortosa, Torroella de Montgrí, Girona i Sevilla; Josep Pons, sota-mestre a Còrdova, mestre de capella a Girona i València, i obtentor del primer lloc a les oposicions d'Alcalá de Henares, Real Capilla de la Soledad de Madrid, Cartagena, Girona i València; Francesc

Juncà, mestre a Santa Maria del Mar, Toledo i Girona; Narcís Vila, organista de Santa Maria de Besalú, de Narbona i de Saint-Gaudens; Joan Carreras i Dagas, mestre de capella a Girona, professor de l'orquestra del Liceu, també s'establí durant uns anys a França; Miquel Albert, compositor i contrabaixista de la capella; Francesc Creuet, compositor i tenor de la capella...

A més a més, entre les seves fileres, la capella de la catedral de Girona contà amb membres de primer ordre, la vàlua dels quals era reconeguda pels seus coetanis, trobant sovint mostres d'aquest reconeixement en els documents consultats. Per posar-ne alguns exemples, aquest era el cas del mestre Lleys, gran violoncel·lista i del qual, a més de les seves obres, se'n conserven dos importants tractats ; de l'organista Antoni Guiu, que a més de compositor era considerat un dels millors organistes de Catalunya, juntament amb Mateu Ferrer ; dels violinistes laics Carles Quilmetas i Francesc Ortiz, i del trompa Tomàs Blanch, contractats pel capítol per la seva gran habilitat; de l'organista Bernat Papell, que després de Girona ocupà les places d'organista a Besiers, Nimes i Seta ; del mestre Barba, que després de la seva estada a Girona, fou mestre a Santa Maria del Mar ; de l'organista Baltasar Dorda, que era considerat un intèrpret sublim; i altres músics que feren de la capella de música de la catedral de Girona una de les més rellevants de la Península.

En l'estudi dels integrants de la capella s'ha tingut interès en donar constància de tots els membres que en algun moment o altre passaren per la catedral, ja fossin escolans o aspirants a una de les places de la capella, doncs músics que en una determinada data els trobem a Girona, més tard poden aparèixer en altres capelles, o realitzant activitats musicals en llocs diversos. La transcendència de molts d'aquests músics no

podrà ser valorada fins que no hi hagi posteriors recuperacions i estudis de les seves obres, doncs no només composaven els mestres i els organistes; per exemple, ens han arribat interessants obres de Bernat Bertran, que era tenor i Miquel Albert, que era contrabaixista. És de destacar que en l'època objecte d'estudi, malgrat les dificultats cojuturals, es percep un gran interès cap a la creació musical com a mitjà d'obrir-se musicalment cap a nous horitzons i tendències; aquesta inquietud fa que molts músics provin de compondre i realitzar obres que traspassen les fronteres del seu entorn i les seves obligacions laborals.

Les desamortitzacions i el progressiu desmantellament de la capella

Amb motiu de les desamortitzacions de Mendizábal i la supressió del delme, l'església veié com es produïa un fort davallament dels seus recursos econòmics. Aquest davallament incidí directament en l'activitat musical, que quedà molt minvada; es despediren els músics seglars, i els músics beneficiats anaren veient com el seu sou disminuïa cada vegada més. Però el cop definitiu a la capella, vingué de la Real Orden del ministre d'hisenda. L'any 1842 l'estat aprovà uns pressupostos per a cada una de les catedrals espanyoles, segons unes *bases generales y comunes*. A la catedral de Girona li assignaren una dotació de quaranta-vuit mil reals. Les bases generals constaven d'uns punts a seguir per a la correcta administració de l'economia; el primer punt deia directament que calia suprimir totes les despeses supèrflues, especialment les ocasionades per les capelles de música. La impossibilitat per part del capítol de seguir mantenint la capella, provocà que la majoria dels músics anessin marxant. A partir del 1836, despedeixen tots els músics laics; a la catedral hi quedaren els músics clergues més grans, veient com

el declivi de l'activitat musical esdevenia inexorable. Els músics més joves buscaren nous destins, alguns molt llunyans. Onofre Bassas, marxà el 1835 cap a la seu de Lleida com a primer violí; el contralt Tomàs Riu, deixà la capella el 1836, i per les actes capitulars se sap que el 1843 era a l'Havana. L'organista Pelegrí Baltasar, sortí el setze d'agost de 1838, i el vint-i-tres de novembre de 1839 tenim notícia que es troba a Montevideo. L'organista Bernat Papell, que renuncià a la plaça el tres de març de 1842, anà a fer d'organista a França. Josep Barba, el 1850 presentava la renúncia per anar a fer de mestre de capella a Santa Maria del Mar de Barcelona.

Els instruments de la catedral

El capítol tenia un cert nombre d'instruments de la seva propietat, per a l'ús de les funcions musicals de la capella. Hom disposava d'un manacord, un contrabaix, dues trompes i els ministrers que eren dos tibles, una tenora i un sacabutx. El mestre de capella tenia el manacord a casa seva, per a poder ensenyar solfa als escolans de cor i als minyons de la ciutat que volguessin aprendre música. Del contrabaix, el capítol se n'encarregava del manteniment i de comprar cordes quan era necessari. Les trompes eren utilitzades pels músics en les funcions de la catedral, i algunes vegades eren demanades pels escolans, per aprendre l'instrument. Els ministrers, que en la documentació de l'època apareixen anomenats com a *ministrils*, eren tocats pels músics seglars en els viàtics, les processons i determinades festivitats religioses. A través de l'estudi dels instruments propietat del capítol, he pogut tenir coneixement d'un luthier de Girona, Ramon Illa mestre fuster, que era l'encarregat d'arranjar el contrabaix i fabricava tibles i tenores.

A la catedral hi havia quatre orgues. Aquests instruments apareixen citats en els documents capitulars com a orgue gran, orgue petit o de semidobles, orgue de la capella de l'Esperança o dels claustres, i orguenet portàtil. L'orgue gran estava elevat, situat al costat de l'evangeli i segons l'informe que l'orguener Honorat Grinda feu al capítol el cinc de maig de 1825, la maquinària tenia una antiguitat de tres-cents anys. Davant l'orgue gran, al costat de l'epístola, hi havia l'orgue petit, també anomenat de semidobles. Hi havia un tercer orgue, situat a la capella de l'Esperança, que encara fou vist pel mestre Francesc Civil. El quart instrument era l'orguenet portàtil, que s'utilitzava sobretot en les processons. En l'època objecte d'estudi es produeix el canvi d'ubicació i la gran transformació de l'orgue gran. L'any 1827 el col·loquen al centre de la nau, posant-hi certs registres que denoten els incipients canvis dels gustos musicals de l'època, com el fet de posar un registre de veus humanes. Aquest orgue fou totalment desmembrat i destruït, com l'orgue de l'Esperança, el de semidobles i molts altres orgues de la ciutat, durant la Guerra Civil. L'orguenet portàtil fou donat en concepte de pagament a l'orguener Honorat Grinda l'any 1830, després de la gran reforma de l'orgue gran.

Mercès als documents existents en els llibres de *Resolucions Capitulars* i els *Llibres d'Obra* referent a la neteja, afinació i els diferents arranjaments i reconstruccions dels orgues, s'ha pogut tenir coneixement d'un important nombre d'orgueners que treballaren a Girona i altres ciutats a principis del segle XIX. L'orguener Francesc Vilella de Girona, contractat pel capítol per al manteniment i l'afinació dels orgues de la catedral, obtingué el càrrec fins el seu traspàs, l'any 1816. L'orguener Pere Figueres, fou contractat el catorze de juny de 1823, per al manteniment dels orgues de la catedral; el capítol acordà pagar-li per jornals treballats. La

reforma més important de l'orgue gran, la dugueren a terme els germans Honorat i Antoni Grinda, de Perpinyà, que presentaren un pressupost el vuit de maig de l'any 1826 que fou acceptat; l'any 1827 canviaren l'orgue d'ubicació, posant-lo al centre de la nau; les obres no acabarien fins el vint-i-vuit de febrer de 1830. El catorze de juliol de 1845, l'orguener Antoni Portell i Fuyana de Palma de Mallorca, presentà un pressupost per netejar, afinar i arranjar l'orgue, que finalment no es realitzà; en les actes surt la informació que havia posat a punt l'orgue de la seu de Vic, a més d'altres orgues a Barcelona i Sevilla. Un altre orguener, Ramon Roquer, el catorze de gener de 1847, netejava i afinava l'orgue gran. Finalment, el mes de novembre de 1847, tornen a avisar a l'Antoni Portell, que acabava d'arranjar els orgues de Blanes i la Col·legiata de Sant Fèlix de Girona, per a que posi a to l'orgue de la catedral.

El repertori musical estudiat

En aquesta tesi doctoral s'ha fet l'edició crítica i l'anàlisi de quatre obres instrumentals, composades per membres de la capella de música. Les composicions, molt diferents entre sí, ens ofereixen un petit ventall que tenen en comú la finalitat de transcendir els murs de la catedral i constitueixen en certa mesura una exemple de transició dels models del classicisme cap als del primer romanticisme.

L'obra més antiga, datada el 1800, són les *Quatro Sonatas* d'Albert, localitzades a la Biblioteca de Catalunya. Segurament aquestes obres pertanyen a Miquel Albert, gironí, escolà format a la capella sota el mestratge de Francesc Juncà durant els anys 1778-1783 i posteriorment contrabaixista de la capella de música durant el període comprès entre 1795 i 1807. Aquestes composicions, que molt bé podrien tractar-se d'obres

per a forte-piano, consisteixen en quatre primers temps de sonata frescos i imaginatius, construïts sota els preceptes del classicisme vienès. En la *Sonata Tercera*, en to menor hi podem percebre a més clares influències del Sturm und Drang.

Les tres obres restants no tenen datació, però és molt probable que la *Sinfonia con Orquesta obligada de Órgano* d'Antoni Guiu que es troba a la Secció de Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, fos escrita durant la segona dècada del vuitcents. Es tracta d'una simfonia concertant en tres temps, on diversos instruments hi tenen un paper solista destacat; la partitura té una instrumentació de l'orgue compatible amb el forte piano. L'orgue realitza un paper important dins l'obra, sense arribar mai al virtuosisme. A nivell general la *Sinfonia* està construïda sota els paràmetres del classicisme, tot i que en la introducció, el desenvolupament, el pont i les codes, hi trobem una exaltació dels recursos rítmics i harmònics que ens suggereixen una intensitat expressiva més pròpia del moviment romàntic.

El *Tema con variaciones para el violoncello* es troba a l'Arxiu Capitular de la Catedral de Girona; segons el manuscrit original, aquesta obra fou composta i estrenada pel mestre de capella Jaume Joan Lleys, que n'interpretà la part solística del violoncel. El jove mestre, obtingué les oposicions l'any 1820 a l'edat de divuit anys; donat que aquesta obra es troba a l'arxiu de la catedral i el manuscrit conservat és una còpia del tenor Francesc Creuet, en actiu durant la mateixa època que Lleys, és molt probable que fos composta i estrenada durant el curt període comprès entre els anys del mestratge de Lleys, entre 1820 i 1822, ja que després passà a Castelló d'Empúries. La composició es tracta d'un tema amb variacions, amb melodies molt cantables de clara influència italiana. En les variacions hi van tenint un paper important tots els

instruments, destacant-ne la preponderància virtuosística i de lluïment del violoncel.

La Yntroduccion y Tema con variaciones para piano, violín y fagote obligados és una obra composta per l'organista Antoni Guiu, que segurament n'interpretava la part del piano. Recordem que Guiu ocupà per oposició la plaça d'organista de la catedral l'any 1804, als trenta anys d'edat; durant els anys 1822-1823 es traslladà a Nimes, tornant a Girona l'any 1824. El seu traspàs es produí l'any 1836, pel que és molt probable que fos composta els darrers anys de la seva estada la catedral, entre 1824 i 1833. És una obra del primer romanticisme, amb un tractament virtuós dels tres instruments. Està dedicada a a Dn. Miquel de Foixà que, a l'estil de l'època, li podria haver encarregat l'obra per a alguna celebració o acadèmia a casa seva.

Possibles investigacions posteriors

El fet d'haver realitzat una tesi marc suggereix una gran diversitat de possibilitats d'aprofundiment en temes concrets, així com l'establiment d'enllaços cap a un gran nombre d'estudis posteriors. Així doncs es podria seguir investigant en molts sentits, com per exemple,

Relacions amb Sudamèrica: l'organista Pelegrí Baltasar, l'any 1823, es troba a Montevideo i el contralt Tomàs Riu, l'any 1843, a l'Habana. Potser hi hauria alguna manera de seguir la pista a aquests músics.

Relacions amb França: a Nimes s'hi instal·len diversos músics, com l'organista Antoni Guiu, acompanyat del tenor Miquel Fossalba; però posteriorment també hi va l'organista

Bernat Papell. Es podria estudiar quines connexions hi havia entre Nimes i Girona a principis del segle XIX.

També dins les relacions amb França, investigar els orgueners Honorat i Antoni Grinda, i les aportacions constructives a la introducció de l'orgue romàntic català.

En l'època d'estudi es comprova com les relacions amb la resta de la Península eren intenses, sobretot pel que fa als mestres de capella. Veiem mestres d'origen gironí a Toledo (Francesc Juncà), Sevilla (Domènec Arquimbau), València (Josep Pons), Còrdova (Jaume Balius). Seria interessant d'aprofundir en l'estudi d'aquestes vies.

El fet d'haver reconstruït les places i els integrants de la capella de música, permet en el futur fer comparacions de plantilles vocals i instrumentals amb altres capelles de la mateixa època i veure la repercussió d'aquestes formacions en els repertoris musicals conservats.

Hi ha molts compositors que mereixerien un estudi exhaustiu, com poden ser: Compta, Lleys, Guiu, Bertran, Barba, Verdaguer, Creuet...

Per acabar, només dir que les possibilitats de seguir investigant en temes colaterals són moltes: les funcions operístiques a la Girona del segle XIX, les acadèmies a la ciutat de Girona, el trasvassament de les activitats musicals de les catedrals cap a les institucions civils, el piano romàntic i l'orgue romàntic.

**APÈNDIX DE LÀMINES I
DESPLEGABLE**

Reproducció del pressupost d'Antoni Portell, del 15 de juliol de 1845.¹³¹³

¹³¹³ L1.R.C. 1843-1846, fol. insert a continuació del 26.

Planta de la catedral de Girona.¹³¹⁴

¹³¹⁴ Reproducció de CALZADA, Josep. *Catedral de Girona, Ob.cit.* p. 96.

Reproduccions de mostres dels quatre manuscrits transcrits

	1800	1801	1802	1803	1804	1805	1806	1807	1808
Mestres de Capella	<i>RAFAEL COMPTA</i>								
Organistes	<i>JOSEP PRAT</i>					<i>ANTONI GUIU</i>			
Violí I	<i>MIQUEL POLICARP</i>								
Violí I (làic)	<i>CARLES QUILMETAS</i>								
Violí II									
Violí II (làic)	<i>FRANCESC ORTIZ</i>								
Viola I	<i>SEGIMON PONSÀ</i>								
Viola II	<i>JOSEP SERRAT</i>								
Contrabaix (làic)	<i>MIQUEL ALBERT</i>								
Vent fusta I	<i>JOSEP GUIMAT</i>								
Vent fusta II	<i>NARCÍS VIVERN</i>								
Vent fusta III									
Vent fusta IV (làic)	<i>ROMUALD HUGUET</i>								
Trompa I (làic)	<i>TOMAS BLANCH</i>								
Trompa II (làic)	<i>PERE ILLA</i>								
Tible I	<i>Francesc Baró</i>	<i>ANTON VIDAL</i>				<i>ARMENGOL</i>			
Tible II	<i>FIDEL BISBE</i>			<i>JOSEP BISBE</i>					
Tible III	<i>JOSEP BERT</i>					<i>PERE POU</i>			
Tible IV	<i>Joan Vicens</i>	<i>PELEGRÍ ESTIU</i>					<i>Agustí Labrosa</i>	<i>RAMON</i>	
Contralt I	<i>ESTEVE BUIXÓ</i>								
Contralt II	<i>JACINT FREIXEDES</i>								
Tenor I	<i>BERNAT BERTRAN</i>								
Tenor II	<i>DOMÈNEC FERRER I ARQUIMBAU</i>								
Xantre I	<i>LLEÓ ANTONI SANTAMARIA</i>								
Xantre II	<i>FRANCESC PAGÈS</i>								
Xantre III	<i>B. Bellsolà</i>	<i>JOSEP GARCIA</i>							
Xantre IV	<i>JOAN TARRÈS I GARCIA</i>								

1831	1832	1833	1834	1835	1836	1837	1838	1839	1840	1841
<i>BALTASAR DORDA</i>										
<i>PELEGRÍ BALTASAR</i>										
<i>BERNAT PAPELL</i>										
<i>Onofre Bassas (interi)</i>										
<i>FRANCESC ORTIZ</i>										
<i>AMERIO MIAS</i>										
<i>MIQUEL BOSCH</i>										
<i>LLUÍS BOSCH</i>										
<i>NARCÍS</i>										
<i>JOAQUIM FORGAS</i>										
<i>RAFAEL SORIANO</i>										
<i>Germà de Narcís Ribas</i>										
<i>JAUME FORGAS</i>										
<i>JOAN CARRERAS DAGAS</i>										
<i>SALVI MIRET ?</i>										
<i>JOAN FERRER</i>										
<i>Salvi Llach (un mes)</i>										
<i>PRECIADO</i>										
<i>RAMON VENDRELL</i>										

1842	1843	1844	1845	1846	1847	1848	1849	1850
								<i>Joan Carreras</i>
	<i>Francesc Crehuet</i>	<i>ANTONI XANDIERA</i>						
<i>RIBAS</i>								
				<i>NARCÍS SADERRA</i>				
				<i>EDUARD PALTRÀ</i>				
		<i>JOAN BRUGUERA</i>						
		<i>JOAN BOSACOMA</i>						
<i>PEDRO RUBIO</i>								

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

ALBERCH I FUGUERAS, R., “Girona i les Guerres del Francès” a *Història de Girona*, Girona: Ateneu d’Acció Cultural, 2000, ps.236-244.

ALBERCH I FUGUERAS, R., *Els orígens de la Girona contemporània. La crisi de començaments del s. XIX*, Girona: Diputació de Girona i Institut d’Estudis Gironins, 1978.

ALBERCH, R.; NADAL, J., “Bibliografia històrica de les comarques gironines, 1. Ciutat de Girona”, *Monografies de l’IEG*, 8 (1982), ps.52-191.

ALBERCH, R; ARMENGOL, D. i altres, *Girona al s. XIX*, Girona : Gòthia, 1978.

ALBERCH, R.; ANTON, J.; JIMÉNEZ, M.; QUER, J., *Girona a l’època de la Il·lustració*. Girona: Centre d’Estudis Històrics i Socials, 2001.

ALBET, M. , *Mil anys de música catalana*, Barcelona: Plaza i Janés, 1991.

ALEN, M. P., “Las Capillas musicales catedralicias desde Carlos III hasta Fernando VII”, *España en la música de Occidente* (actas del congreso), vol. II, 1987, ps. 39-49.

ALIER, R. , *L’òpera*, col.Conèixer Catalunya nº 23, Barcelona : Dopesa, 1979.

ALIER, R., *L’òpera a Barcelona*. Barcelona: I.E.C. i Societat Catalana de Musicologia. 1990.

ALONSO GONZÁLEZ, C., “Los salones: Un espacio musical para la España del XIX”, *Anuario musical*, 48 (1993), ps. 165-206.

ÁLVAREZ CANIBANO, A., “Teatros y música escénica: del Antiguo Régimen al estado burgués”, *La música española en el siglo XIX* (Simposium), Oviedo: U. De Oviedo, 1995. ps. 123-160.

ÁLVAREZ CANIBANO, A., “Academias, sociedades musicales y filarmónicas en la Sevilla del siglo XIX (1800-1875)”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 63-69.

AMAT I DE CORTADA, R. (Baró de Maldà), *Calaix de Sastre*. Montserrat: Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 1986

ANDREVÍ, F., *Tratado Teórico-Práctico de Armonía y Composición*, Barcelona: Imprenta y Librería de D. Pablo Riera, 1848.

ANGLÈS, H. i PENA, J, *Diccionario de la música Labor*, 2 vols, Barcelona: Labor, 1954.

ANGLÈS, H., “La música al servicio de la Eucaristia”, *XXXV Congreso Eucarístico Internacional*, Barcelona 1952.

ANÒNIM, *Concerts celebrats à Barcelona/ de Música Simfònica i de Camera/ des de l’any 1797 à 1901*. Manuscrit. Barcelona, IDIM Ricart i Matas.

ARAIZ MARTÍNEZ, A., *Historia de la música religiosa en España*. Barcelona: Labor , 1942.

AVILA, H., “Deveres de um mestre de musica nos teatros de Lisboa nos comecos do seculo XIX”, *Boletim da Associacao Portuguesa de Educacao Musical*, 62, 1989 July-Sept, ps. 28-30.

AVIÑO A, X., “Aquel año de 1845”, *Anuario Musical*, 45, (1990) ps. 133-188.

AVIÑO A, X., “Música i cultura popular al segle XIX”, *Revista musical catalana*, VI (1985), ps.5-9

BAGUER, C., *Siete Sonatas*. Transcripción e introducción de Maria Ester Sala. Madrid: Unión Musical Española, 1976.

BAGUER, C., *Tres sinfonías para tecla. Revisión y prólogo de Maria A. Ester Sala*. Barcelona: CSIC, 1994

BAGUÉS ERRIONDO, J., “La organistía en Rentería en los siglos XVIII y XIX”, *Erreterria musikala*, Erreterria: Andra mari Abesbatza, 1991. ps. 55-103

BALDELLÓ, F., *La música en Barcelona. Notas históricas*. Barcelona: Dalmau, 1943.

BALDELLÓ, F., “La música en la basílica parroquial de Santa María del Mar de Barcelona”, *Anuario Musical*, XVIII (1962), ps. 209-241.

BALDELLÓ, F., “Organos y organeros en Barcelona”. *Anuario Musical*, I (1946).

BARBIERI, F.A., *Biografías y documentos sobre música y músicos españoles (Legado Barbieri)*. Vol. I. Emilio Casares, Madrid :Fundación Banco Exterior, 1986.

BARBIERI, F.A., *Documentos sobre música española y epistolario (Legado Barbieri)*. Vol. II. Emilio Casares, Fundación Banco Exterior. Madrid, 1986.

BARCE, R., “*La ópera y la zarzuela en el siglo XIX*”, *España en la música de Occidente*, Madrid: Ministerio de Cultura, 1987, ps.145-153.

BARRIOS MANZANO, M.P., “*La música en la catedral de Coria (Cáceres) durante el magisterio de capilla de Francisco Bernal (1814-23)*”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 535-547.

BARRIOS MANZANO, M.P., “*La transición del siglo XVIII al XIX en la catedral de Coria (Cáceres): Magisterio de Juan Jose Bueno*”, *Nassarre: Revista-aragonesa de musicología*, IX (2), (1993), ps.193-195.

BAS, G., *Tratado de la forma musical*, 8ª ed. Buenos Aires: Ricordi Americana, 1977.

BATLLORI, M., *Catalunya a l'època moderna*. Barcelona: Ed. 62, 1971.

BELTRANA, P.; RUIZ, D.: *La locura de Álvarez de Castro. Ensayo sobre la psicología patológica de un episodio heroico*, Girona 1910.

BENT, I.D., “*Analysis*”, in *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol. I, London: Mac Millan Publishers, 1980, ps. 340-388.

BERTRAN, B. *Simfonia en Mi bemoll Major, 1798*. Estudi i edició a càrrec de F. Bonastre, Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1991.

BLANCH ILLA, N., *Geróna histórico-monumental*, Girona: Paciano Torres, 1853.

BLANCHON, J.L., “La batalla de Bourg-Madame (29 de novembre de 1822)”, *Revista de Girona*, núm. 212, (maig-juny de 2002), ps. 54-59.

BLANQUER PONSODA, A. *Análisis de la forma musical (curso teórico-analítico)*. Valencia: Piles, 1989.

BLATTER, A., *Instrumentation and orchestration*, New York: Schirmer, 1997.

BLUME, F., *Classic and Romantic Music*. London: Faber, 1970.

BOADAS, J., “Girona després de la guerra de successió”, *Institut d’Estudis Gironins*, XIII (1986).

BONASTRE, F., “La Capella musical de la Seu de Tarragona a mitjan segle XVIII”, *Boletín Arqueológico*, IV, (1976-77), ps. 259-270.

BONASTRE, F., “Inventari de manuscrits musicals (Ms.M.) de la Biblioteca de Catalunya”, *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 10 (1982-84), ps. 7-26.

BONET CORREA, A., *El órgano español*(simposium), Madrid: Instituto Nacional de las Artes escénicas y de la música, 1987.

BORRELL, M., *Néixer per a morir. Orfes, dides i hospicians al set-cents gironí*. Tesi doctoral, Girona: Universitat de Girona, 1994.

BOSCH I PORTELL, M., “De la Regència d’Espartero al segon període de govern moderat”, a *Història de Girona*, Girona: Ateneu d’Acció Cultural, 2000, ps. 255-260.

BOSCH I PORTELL, M., “De la Restauració absolutista a la Revolució Liberal” a *Història de Girona*, Girona: Ateneu d’Acció Cultural, 2000, ps. 251-254.

BOSCH I PORTELL, M., “Girona, capital d’hisendats”, a *Història de Girona*, Girona: Ateneu d’Acció Cultural, 2000, ps. 246-250.

CABOURDIN, Y., “La restauration de l'orgue de L'Escarene (Grinda 1791)”, *Facteurs d'orgues français*, VIII (1984), ps. 40-42.

CADENA, J.M., *505 fets bàsics de Catalunya*. Barcelona: La campana, 1985.

CALLAHAN, W. J., *Iglesia, poder y sociedad en España, 1750-1874*, Madrid: Nerea, 1989.

CALLE GONZÁLEZ, B., *Catálogo de música y documentos musicales del Archivo Catedral de Lérida*. Lleida: Dilagro, 1984.

CALZADA OLIVERAS, Josep. *Catedral de Girona*. Barcelona: Escudo de Oro, 1995.

CAPMANY, A., *Costums i tradicions catalanes*, Barcelona: Laia, 1982.

CARNICER, R., *Sonata núm.6 per a orgue o forte piano*. Edició Maria Ester Sala. Sabadell: Edicions La mà de Guido, 1988.

CARRATO MENA, M.A., *Catálogo de impresos musicales del siglo XVIII en la Biblioteca Nacional*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1989.

CARSE, A., *The history of orchestration*. New York: Dover, 1964.

CASARES RODICIO, E., “La música del siglo XIX español: Conceptos fundamentales” en *La música española del siglo XIX*, Oviedo: U. de Oviedo, 1995, ps. 13-122.

CASARES RODICIO, E.; FERNÁNDEZ DE LA CUESTA GONZÁLEZ, I.; LÓPEZ CALO, J., *España en la música de Occidente*, Madrid: Ministerio de Cultura, 1987.

CASELLA, A.-MORTARI, V., *La técnica de la orquesta contemporánea*. Buenos Aires: Ricordi Americana, 1992.

CASTELLS, N. I altres, *Gremis i Oficis a Girona*, Girona: Ajuntament de Girona, 1984.

CASINI, C., *Historia de la musica. IX: El siglo XIX. II.*, Madrid: Turner, 1987.

CAVIA NAYA, G., *La música en la catedral de Valladolid en el siglo XIX: Antonio García*. Tesis doctoral, Valladolid, 1999.

CAZURRA BASTE, A., *El compositor i mestre de capella Joan Rossell i la seva aportació al pre-classicisme musical hispànic*, Tesi doctoral, UAB, 1992.

CERVERA i BERTA, J.M., *Biografia del mestre Francesc Civil i Castellví*, Girona: Conservatori Isaac Albèñiz, 1982.

CERVERA i BERTA, J.M., *La música i els eclesiàstics músics del bisbat de Girona en els segles XIX i XX*, Girona: Seminari Diocesà, 1982.

CHAILLEY, J., *Compendio de musicología*. Madrid: Alianza, 1991.

CHAILLEY, J., *Traité Historique d'Analyse Harmonique*. Paris: Leduc, 1977.

CHASE, G., *La música de España* (traducció de J. Pahissa), Buenos Aires: Hachette, 1943.

CHÍA, J., *La música en Gerona. Apuntes históricos sobre lo que estuvo en uso en esta ciudad y su comarca...* Girona: Paciano Torres, 1886.

CIVIL, F., “Clima y personajes musicales de mas relive en Gerona y provincia, a mediados del siglo XIX”, *Revista de Girona*, nº 76 (1976).

CIVIL, F., “Compositores y organistas gerundenses en el s.XVII”, *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XXI, (1972).

CIVIL, F., “La Capilla de Música de la Catedral de Gerona (s. XVIII)”, *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, vol. XIX, (1968-69), ps. 131-188.

CIVIL, F., *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, 2ª edició, Girona: Dalmau Carles Pla, 1994.

CLARA I RESPLANDIS, J.- CONGOST I COLOMER; R., “Girona a l’era del cotó i de les fàbriques”, a *Història de Girona*, p.267-274, Girona: Ateneu d’Acció Cultural, 2000.

CLARA I RESPLANDIS, J., *Introducció a la història de Girona*, Salt: El Pèl, 1983.

CODINA, D. *Narcís Casanoves (1747-1799): Obras Completas II*. Col. Mestres de l'Escolania de Montserrat, vol. XII. Barcelona: Monestir de Montserrat- Generalitat de Catalunya, 1987.

COMELLAS I BARRI, M., *El Romanticisme musical a Barcelona. Els concerts*. Sant Cugat del Vallès: Els llibres de la frontera, 2000.

COMELLAS I BARRI, M., *L'activitat concertística a Barcelona durant la primera meitat del s.XIX*. Tesi doctoral. U.A.B. 1997.

CONGOST, R., *Els propietaris i els altres. La regió de Girona, 1768-1862*. Vic: Eumo, 1990.

COOK, N., *A Guide to Musical Analysis*. London: Dent, 1987.

COOPER, G. W.; MEYER, L.B., *The Rhythmic Structure of Music*. Chicago: The University of Chicago Press, 1966.

CORRAL BÁEZ, F.J., *La capilla de música de la catedral de Guadix en el siglo XVIII, Tesis doctoral*, Universidad de Granada, 1999.

CORTADA I NOGUERO, M.Ll., *Anselm Viola (1738-1798). L'obra per a instruments de teclat*. Tesi doctoral, UAB, 1996.

CORTÉS I MIR, F., "La música religiosa" dins *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*, volum III, Barcelona: Edicions 62, 2000, ps. 232-234

CORTÉS I MIR, F., “Antoni Guiu i Roquer”, dins *Gran Enciclopèdia de la Música*. Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana, 1999.

CORTÉS I MIR, F., “Carreras i Dagas, Joan” a *Gran Enciclopèdia de la Música*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1999.

CORTÉS I MIR, F., “Lleys i Agramont, Jaume Joan” a *Gran Enciclopèdia de la Música*. Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana, 1999.

CORTÉS I MIR, F., “Papell, Bernat”, dins *Gran Enciclopèdia de la Música*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1999.

CORTÉS I MIR, F., *El nacionalisme musical de Felip Pedrell a través de les seves òperes: Els Pirineus, la Celestina i el Comte Arnau*. Tesi doctoral. U.A.B. 1994.

CORTÉS, J., *Catàleg de la postal antiga de Girona. 1896-1960*. Girona: Joan Cortés López, 1987.

CRESPI GONZÁLEZ, J. “Biblioteca de Catalunya: El Departamento de música”, *El patrimonio musical español de los siglos XIX y XX. Estado de la cuestión*. Madrid: Fundación Xavier Salas, 1995, ps. 77-83.

CRESPI, J., “Publicaciones periódicas musicales del S. XIX en Catalunya” , *XVIII Congreso de la Asociación Internacional de Bibliotecas Musicales, Archivos y Centros de Documentación*, Madrid: Asociación Española de Documentación Musical, 1999, ps. 213-234

CUADRADO GARZÓN, A., *La música en la catedral de Zamora en la primera mitad del siglo XVIII*. Tesis doctoral, Castilla-La Mancha, 1998.

CÚNDARO, M., *Historia político crítico militar de la plaza de Gerona en los sitios de 1808 y 1809*, Girona: Institut d'Estudis Gironins, 1950.

DALHAUS, C., *Aesthetics of music*, Cambridge: Cambridge U., 1982.

DAUFÍ RODERGAS, X., *Estudi dels oratoris de Francesc Queralt (1740-1825). Fonaments de la història de l'oratori a Catalunya al segle XVIII*, Tesi doctoral, UAB, 2000.

DAY, J., *Music and aesthetics in the eighteenth and early nineteenth centuries*, Cambridge: U. Cambridge, 1981.

DE LA MOTTE, D., *Armonía*. Barcelona: Labor, 1989.

DE SOLÀ, I. i altres, *Història del Teatre Municipal de Girona (1769-1985)*, 2, Història de Girona, Girona: Ajuntament de Girona, 1985.

DOLCET, J., "En el bicentenario de Mateu Ferrer (1788-1864)", *Ritmo*, nº593 (noviembre de 1988), ps. 53-54.

DOMÈNECH I CASADEVALL, G., *Els oficis de la construcció a Girona 1419-1833*. Girona: Col·lecció de monografies de l'I.E.G., nº 17, 2001.

DORIAN, F., *Historia de la ejecución musical*. Madrid: Taurus, 1986.

DOWNS, Ph. G., *Classical Music*. New York: Norton, 1992.

ECO, H., *Como se hace una tesis. Técnicas y procedimientos de investigación, estudio y escritura*. Barcelona: Gedisa. 1992.

EINSTEIN, A., *Mozart, His Character, His Work*. New York: Oxford University Press, 1945.

EINSTEIN, A., *La música en la época romántica*, Madrid: Alianza Música, 1986.

ELI RODRÍGUEZ, V., “Documentación musical del siglo XIX en Cuba”, *XVIII Congreso de la Asociación Internacional de Bibliotecas Musicales, Archivos y Centros de Documentación*, Madrid: Asociación Española de Documentación Musical, 1999, ps. 171-172.

ESCALONA, J.M., *L'orgue a Catalunya, història i actualitat*, col. Lectura i So, vol. 3, Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2000.

ESLAVA, H. *Breve memoria histórica de la música religiosa en España*, Madrid: Imprenta de Luis Beltrán, 1860.

ESLAVA, H., *Lyra Sacro-Hispana*, 10 vols. Madrid 1852-1860.

ESTER SALA, M.A., “Algunos datos biográficos de Carlos Baguer (1766-1808), organista de la Catedral de Barcelona”. *Revista de Musicología*, VI-1 (1983), ps. 223-251.

ESTER SALA, M.A. - VILAR I TORRENTS, J.M., “La presencia de Rossini en la vida cotidiana en la Catalunya del ochocientos”, *Nasarre*, VIII (1992): ps. 69-82.

EXIMENO, A., *Del origen y reglas de la Música*, Madrid: Editora Nacional, 1978.

FA ECHEVARRÍA, M., *El compositor i mestre de capella Joan Rossell i la seva aportació al pre-classicisme musical hispànic*. Tesi doctoral, UAB, 1998.

FÉTIS, F. J., *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*, 8 vols, 2^aed., Paris : Labrairie de Firmin Didot Frères, fils et cie, 1868.

FITZPATRICK, H., *The horn and horn-playing*. London: Oxford University Press, 1970.

FOLCH, A., *Aspectes de la desamortització (segle XIX). Episodis de la història*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1973.

FONTANÉ, J., *La fi de l'antic règim i la industrialització. 1787-1868*. Història de Catalunya, vol. V. Barcelona: Edicions 62, 1988.

FUBINI, E., *La estética musical desde la Antigüedad hasta el siglo XX*, Madrid: Alianza Editorial, 1988.

GALDON I ARRUÉ, M., “Els mestres de capella de la catedral de Girona durant la primera meitat del s. XIX”, *Recerca musicològica*, XIII (1998), ps.213-222.

GALDON I ARRUÉ, M., *La capella de música de la catedral de Girona, del 1800 al 1850*. Treball de recerca. U.A.B.,1998.

GALLEGO, A., “Aspectos sociológicos de la música en la España del siglo XIX”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 13-31.

GALLEGO, A., *La música en tiempos de Carlos III*. Madrid:Alianza, 1988.

GARBAYO MONTABES, F. J., *La viola y la música en la catedral de Santiago entre el barroco y el clasicismo*. Tesis doctoral. Santiago de Compostela, 1996.

GARCÍA FRAILE, D., “El maestro Doyagüe (1755-1842), lazo de unión entre la tradición universitaria salmantina y el Real Conservatorio de Madrid”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 77-83.

GARCÍA GAGO, J., *Tratado de Contrapunto*, Barcelona: Clivis, 1986.

GAY I PUIGBERT, Joan, “Una temporada d’òpera francesa a la Girona napoleònica”. *Revista de Girona*, nº161, (1993) ps. 54-57.

GEMBERO USTÁRROZ, *La música en la Catedral de Pamplona durante el siglo XVIII*. 2 vols. Pamplona: Gobierno de Navarra, 1995.

GEMBERO USTARROZ, M., “Relaciones musicales entre franceses y españoles durante la Guerra de la Independencia (1808-14): El caso de Pamplona” *Revista de musicología*, 20 (I) (1997), ps. 451-466.

GEMBERO USTARROZ, M., “La música en los espectáculos públicos pamploneses del siglo XVIII” en *De música hispana et aliis: Miscelanea en honor al Prof. Dr. Jose Lopez-Caló, S.J., en su 65º cumpleaños*. Santiago de Compostela: U. De Santiago de Compostela, 1990, ps. 605-646.

GIRALT, E., *La propietat i la explotació de la terra durant el s. XIX*. Història de Catalunya, vol. V. Barcelona: Salvat Editors, 1985.

GIROUD, M., “La restauration de l'orgue Grinda de l'église Saint-Michel de Villefranche-sur-mer”, *Facteurs d'orgues français*, (1982), ps.20-23.

GÓMEZ AMAT, C., “Apuntes sobre el sinfonismo español en el siglo XIX”, *Cuadernos de Música*, nº2, (1982), ps. 37-48.

GÓMEZ AMAT, C., “Sinfonismo y música de cámara en la España del siglo XIX”, *España en la música de Occidente*, Madrid: Ministerio de Cultura, 1987, ps.211-223.

GÓMEZ AMAT, C., *Historia da la música española, siglo XIX*, vol.V, Madrid: Alianza, 1984.

GÓMEZ AMAT, C., *Historia de la música española. 5: siglo XIX*. Madrid: Alianza editorial, 1984.

GOSÁLVEZ LARA, C.J., “Introducción al repertorio para violonchelo solista en España (siglos XVIII-principios del XIX)”, *Revista de musicología*, XX (1),(1997), ps. 439-444.

GRAHIT, E., *Reseña histórica de los sitios de Gerona entre 1808 y 1809*, 2 vols. Girona: Paciano Torres, 1895.

GRAU I PUJOL, J.M.T.; PUIG I TÀRRECH, R., “Notes sobre l'orguener reusenc Josep Cases i Soler (1743-1802)”, *Recerca musicològica*, XIII (1998), ps.49-62.

GREGORI I CIFRÉ, J.M., “La música a la catedral de Tortosa a principi del segle XVIII : el memorial de l'organista Tomàs Serrano”, *Recerca musicològica*, XIII (1998), ps.63-76.

GREGORI I CIFRÉ, Josep M., “El barón Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884), un compositor catalán del romanticismo”, *Revista de Musicología*, vol.XIV (1991), ps. 435-438.

GREGORI I CIFRÉ, Josep M., “Sant Josep Oriol i Tomàs Milans, notes per a una hagiografia musical”, *V Congreso de la Sociedad Española de Musicología: Campos interdisciplinarios de la musicología*, vol.II (2002), ps.861-884.

GREGORI, J.M., “Mestres de Capella i organistes de la col·legiata de Sant Joan de les Abadesses al segle XVIII: documents per a la seva història”, *C.U.G.:Estudi General*, I (1981).

HAMILTON, E. J., *Guerra y precios en España, 1651-1800*, Madrid: Alianza Editorial, 1988.

HARNONCOURT, N., *Le discours musical*. Paris : Gallimard, 1985.

HERNÁNDEZ GIRBAL, F., *Cien cantantes españoles de ópera y zarzuela: Siglos XIX y XX*, Madrid: Lira, 1994.

IZARD, M. i BORJA de RIQUER, *Conèixer la Història de Catalunya. Del segle XIX fins a 1931*, vol. 4, Barcelona:Vicens-Vives, 1983.

JACOBS, R., *La symphonie*. Paris : Presses Universitaires de France, 1967.

JAMBOU, L., “El órgano en la Península Ibérica entre los siglos XVI y XVIII. Historia y estética”. *Revista de Musicología*, II, nº1 (1979), ps. 16-96.

JAMBOU, L., *Evolución del órgano español. Siglos XVI-XVIII*, 2 vols. Universidad de Oviedo: col. Ethos Música, 1988.

JIMÉNEZ SUREDA, M., *L'Església catalana sota la monarquia dels Borbons. La Catedral de Girona en el s. XVIII*, Barcelona: Biblioteca Abat Oliva, Ajuntament de Girona i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

JULIÀ, R. i al., *Gent de Castelló: la seva vida i la seva obra (segles XVI-XX)*. Castelló d'Empúries: Ajuntament de Castelló d'Empúries, 2000.

KÜHN, C., *Tratado de la forma musical*. Barcelona: Labor, 1992.

LA RUE, J., *Análisis del estilo musical*, Barcelona: Labor, 1989.

LABAJO, J., "Las entidades musicales durante el período romántico en España", *Cuadernos de Música*, nº2, (1982), ps. 26-36.

LABEAGA MENDIOLA, J.C., "Organeros de Viana (Navarra), siglos XVIII y XIX", *Cuadernos de la sección de Música*, IV, (1988), ps.35-81.

LABEAGA MENDIOLA, J.C., "Buenaventura Iñíguez, organista de la Catedral de Sevilla, y su ciudad natal, Sanguesa (Navarra)", *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 597-603.

LARUE, J., "Symphony" in *The New Grove*.... MacMillan 1980.

LIVERMORE, A. *Historia de la música española*, Barcelona: Barral editores, 1984.

LLEYS, J., *Tratado teórico práctico de la Imitación libre y de canónica y de la fuga. Extracto de los autores modernos que con mas claridad y precisión/ han tratado estas partes de la composición musical (...)*. Biblioteca de Catalunya, m.124.

LLEYS, J., *Tratado teórico práctico de armonía y composición musical. Extracto de lo mas útil que contienen las obras publicadas últimamente en Europa*, Barcelona: Juan Budó, editor de música, sense data.

LLUCH, E., *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840). Els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1973.

LÓPEZ LÓPEZ, B., “Barba i Benda, Josep” dins *Gran Enciclopèdia de la Música*, Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana, 1999.

LÓPEZ LÓPEZ, B., “Dorda, Baltasar”, dins *Gran Enciclopèdia de la Música*, Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana, 1999.

MADURELL, J.M., “Documentos para la historia de los maestros de capilla, infantiles de coro, maestros de música y danza y ministriles en Barcelona (s. XIV-XVIII)”, *Anuario Musical*, IV (1949).

MANZANO ALONSO, M., “Música de tradición oral y romanticismo”, *Revista de musicología*, XIV,(1),(1991), ps. 325-353.

MARQUÈS, J.M., *Impresos gironins de la Biblioteca del Seminari Diocesà (1502-1936)*. Girona: Diputació de Girona, 1987

MARQUÈS, S., *L'ensenyament a Girona al segle XVIII*, Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1985.

MARTÍN GONZÁLEZ, J.J., “Oposiciones al magisterio de la capilla de la Catedral de Valladolid durante el siglo XIX”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 511-534.

MARTÍN MORENO, A., *El siglo XVIII . Historia de la música española vol. IV*, Madrid : Alianza Editorial, 1985.

MARTÍN QUIÑONES, M.Á., *La música en la Catedral de Málaga durante la segunda mitad del siglo XVIII: la vida y la obra de Jaime Torrens*. Tesis doctoral. Universidad de Granada, 1997.

MARTÍNEZ ANGUITA, M.R., *La música civil y religiosa en Jaén en el siglo XIX*, Jaén: U. De Jaén, 1995.

MARTÍNEZ ANGUITA, M.R., “Panorama musical en Jaén, ciudad andaluza, en el siglo XIX” en *España en la música de occidente*, Madrid: Ministerio de Cultura, 1987, ps. 241-249.

MARTÍNEZ ANGUITA, M.R., *La música civil y religiosa en Jaén en el siglo XIX*, Tesis doctoral, 1995.

MARTORELL, O. i VALLS, M., *Conèixer Catalunya: el fet musical*. Barcelona: Dopesa, 1978.

MIRAVET, R.; PASTOR, J., La dinastía de los organeros Turull a lo largo del siglo XVIII y comienzos del XIX”, *Nasarre Revista aragonesa de musicología*, XVI (1), (2000), ps. 187-248.

MIRÓ BACHS, A., *Cien músicos célebres españoles*. Barcelona: Ed. Ave, 1955.

MITJANA, R., *Histoire de la musique: Espagne, IV*. Paris : Encyclopédie de la Musique de Lavignac, Delagrave, 1920.

MOYA MARTÍNEZ, V., *La música madrileña del siglo XIX vista por ella misma*, Tesis doctoral, 1997.

NEWMAN, W.S., *The Sonata in the Classic Era*. New York: Norton, 1983.

NIN, J., *Seize Sonates Anciennes d'Auteurs Espagnols*. Paris : Max Eschig, 1925.

NOISETTE DE CRAUZAT, C., “De la virtuosité dans l'orgue français au XIX siècle: Lefebure-Wely”, *Romantisme*, XVII/57, (July-September 1987), ps.45-51.

ORTIZ MOLINA, M.A., *Antonio Caballero, Maestro de Capilla Real de Granada de 1757 a 1822*. U.de Granada, 1996.

OTAL ENTRAIGAS,C., *Epidemia de cólera en Girona del año 1834. Brotes de 1835 y 1837*. Tesis doctoral Universitat de Barcelona, 1985.

PALACIOS SANZ, J.I., “Aproximación histórica a la capilla de música en la catedral de Burgo de Osma durante el siglo XIX: De Bernardo Perez al ‘Motu proprio’”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 549-559.

PAULY, R. *La música en el período clásico*, Buenos Aires:ed. Víctor-Leru, 1980.

PAVIA, J., “Documents per a l’estudi de les capelles de música de Barcelona, 1763-1820”. *Anuario Musical*, XXXVII, (1982).

PAYNE, S.G., *El catolicismo español*. Barcelona: Planeta, 1984.

PEDRELL, F., *Catàlech de la Biblioteca Musical de la Diputació de Barcelona*, 2 vols, Barcelona: Palau de la Diputació, 1908-1909.

PEDRELL, F., *Diccionario biográfico y bibliográfico de músicos y escritores de música españoles, portugueses e hispanoamericanos, antiguos y modernos*, Barcelona: Víctor Berdós, 1987.

PEDRELL, F., *Diccionario técnico de la música*. Barcelona: Isidro Torres, s.d.

PERALES DE LA CAL, R., *Papeles Barbieri*, Madrid: Alpuerto, 1985.

PERSIA, J. de, “Distintas aproximaciones al estudio del hecho musical en España durante el siglo XIX”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 307-323.

PESTELLI, G., *La época de Mozart y Beethoven*, Madrid: Turner, 1987.

PICO PASCUAL, M.A., “La presencia de libros de música en la vida cotidiana de la alta burguesía valenciana de finales del siglo XVIII y la primera mitad del siglo XIX: Estudio de dos bibliotecas musicales privadas a través de los protocolos notariales” *Nassarre: Revista aragonesa de Musicología*, 16 (II) (2000), ps. 265-287.

PISTON, W., *Orquestación*, Madrid: Real Musical, 1992.

PLA CARGOL, J., *Els setges de Girona, el 1808 i el 1809*, col. Episodis de la Història, Barcelona: Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1962.

PLANES I ALBETS, *Directori dels Arxius de Catalunya*, Barcelona: Departament de cultura de la Generalitat de Catalunya, 1999.

PLANTINGA, L., *La musique romantique: Histoire du style musical au XIX siècle en Europe*, Paris : Lattès, 1989.

POWELL, L., *A History of Spanish Piano Music*, Bloomington: Indiana University Press, 1980.

PUIG, L.I.M., *Girona francesa, 1812-1814*, Girona: Gòthia, 1976.

PUIG I REIXACH, M., “El segle XVIII”, *Quaderns d’història d’Olot*, núm. 5 (2002)

PUIGVERT I SOLÀ, J.M., “Les desamortitzacions i el creixement urbà” dins *Història de Girona*, Girona: Ateneu d’Acció Cultural, 2000, ps.261-266.

PUIGVERT I SOLÀ, J.M., “Una ciutat sense arrencada industrial” dins *Història de Girona*, Girona: Ateneu d’Acció Cultural, 2000, ps.221-226.

PUIGVERT, J.M., *Església, territori i sociabilitat (s.XVII-XIX)*, Vic : Eumo, 2001.

PUNTÍ I COLLELL, J., *Manual I vocabulari de litúrgia*, Barcelona: Balmes, 1958.

RAHOLA, C., *La ciutat de Girona*, 2 vols. Barcelona: ed. Barcino, 1929.

RATNER, L.G., *Classic Music. Expression, Form and Style*, New York-London: Schirmer Books, 1980.

RIFÉ i SANTALÓ, J., “Aspectos del italianismo musical en la Gerona del siglo XVIII” *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 34 (1994), ps.119-128.

RIFÉ i SANTALÓ, J., “Les obligacions del mestre de capella: Notes per a l'estudi dels mestres de capella de la Seu d'Urgell a la primeria del segle XVIII”, *Recerca musicològica*, XIII (1998), ps. 41-48.

RIFÉ I SANTALÓ, J., *Els villancets d'Emmanuel Gonima (1712-1792): Un model de la transició musical del barroc al preclassicisme a la Catalunya del segle XVIII*, Tesi doctoral, UAB, 1992.

RIFÉ I SANTALÓ, J., “Compta, Rafael” dins *Gran Enciclopèdia de la Música*. Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana, 1999.

RIFÉ I SANTALÓ, J., “Els estatuts de la Capella Musical de la Seu de Vic, any 1733. Comparació amb les ordinacions de la Seu de Girona, any 1735, i les de la Seu de Tarragona, any 1747”, *Recerca Musicològica*, IX-XI (1989-1990), ps.359-366.

RIFÉ I SANTALÓ, J., “La música en Girona durante la visita del archiduque Carlos de Austria”, *Revista de musicologia*, 20 (I) (1997) Jan-June; ps. 331-341.

RIFÉ I SANTALÓ, J., “Les aries dels villancets d'Emmanuel Gönima (1712-1792): Notes entorn l'evolució de l'aria en la música religiosa a la Catalunya del segle XVIII”, *Anuario musical*, 50 (1995), ps.177-184.

RIFÉ I SANTALÓ, J., “Les obligacions del mestre de capella: notes per a l'estudi dels mestres de capella de la Seu d'Urgell a la primèria del segle XVIII”, *Recerca musicològica*, XIII (1998), ps. 41-48.

RIFÉ I SANTALÓ, J., “Les ordinacions de la capella de música de la Catedral de Girona. Any 1735”, *Recerca Musicològica*, VI-VII (1986-1987).

RIFÉ I SANTALÓ, J., “Notes biogràfiques sobre Emmanuel Gönima”, *Recerca musicològica*, VIII (1988).

RIFÉ i SANTALÓ, J., “Notes sobre el fons musical de l'Arxiu de la Catedral de Girona”, *I Congrés de Música a Catalunya: Llibre de actes del congrés organitzat pel Consell de la Música*, 1995, ps. 1113-1116.

ROUSSEAU, J.J., *Dictionnaire de Musique*. Paris : Art et culture, 1977.

ROS, V., “El órgano, un nuevo instrumento para el romanticismo” en *Coloquio Música y Literatura: El órgano en la literatura francesa del siglo XIX*, Valencia: U. de Valencia, 1994, ps. 11-15.

ROS, V., “Indagaciones sobre la pedagogía organística del siglo XIX” en *El órgano español*, Madrid: U. Complutense, 1983, ps. 109-34.

ROSEN, Ch., *El estilo clásico. Haydn, Mozart, Beethoven*. Madrid: Alianza Editorial, 1986.

ROSEN, Ch., *Formas de Sonata*, Barcelona: Labor, 1987.

RUSIÑOL, M.C., *Els villancets de Melcior Juncà: contribució al seu estudi a la música catalana del segle XVIII*. Tesis doctoral. U.A.B., 1992.

SACHS, C., *Historia Universal de los Instrumentos Musicales*, Buenos Aires: Centurión, 1947.

SADIE, S., *Mozart*. Barcelona: Muchnick, 1985.

SALAS VILLAR, G., *El piano romántico español 1830-1855*, Tesis doctoral, Universidad de Oviedo, 1997.

SALAS VILLAR, G., “La enseñanza para piano durante la primera mitad del siglo XIX: Los métodos para piano” *Nassarre: Revista aragonesa de musicología*, 15 (1-2), (1999), ps. 9-55.

SALAZAR, A., *La música de España (2). Desde el siglo XVI a Manuel de Falla*, Madrid: Espasa Calpe, 1972.

SALAZAR, A., *La música en la sociedad europea. III. El siglo XIX*. 2 vols. Madrid: Alianza Editorial, 1984.

SALDONI, B., *Diccionario biográfico-bibliográfico de efemérides de músicos españoles*, 3 vols. Madrid: Imprenta Pérez Dubrull, 1868-1881.

SALES, N., *Senyors bandolers, miquelets i botiflers*, Barcelona: Empúries, 1994.

SHADKO, J., *The Symphony in Madrid*. New York: Garland, 1981.

SCHOENBERG, A., *Funciones estructurales de la armonía* (1ª ed. 1954), Barcelona: Labor, 1990.

SERRA I ROCA, M., *Història general de Catalunya. Des dels temps prehistòrics fins als nostres dies*. Barcelona: Òptima, 1999.

SIMON TARRÉS, A., *La crisis del antiguo régimen en Girona*, UAB, 1982.

SIMPSON, R., *La sinfonía*, vol.I, Madrid: Taurus, 1983.

SMALL, Ch., *Música, sociedad, educación*. Madrid: Alianza, 1989.

SOBREQUÉS I CALLICÓ., *Del s. XVIII fins als nostres dies. Història de Catalunya, vol. IX*. Bilbao: La gran enciclopedia vasca, 1980.

SOBRINO SÁNCHEZ, R., *El sinfonismo español en el siglo XIX: La Sociedad de Conciertos de Madrid*, Tesis doctoral, 1992.

SOBRINO SÁNCHEZ, R., “La música sinfónica en el siglo XIX”, en *La música española en el siglo XIX*, Oviedo: U. de Oviedo, 1995, ps. 279-323.

SOBRINO SÁNCHEZ, R., “Un estudio de la prensa musical española en el siglo XIX: Vaciado científico e índices informáticos de la prensa musical española”, *Revista de musicología*, XVI (6), (1993), ps. 3510-3518.

SOBRINO, R., *El sinfonismo español en el siglo XIX: La Sociedad de Conciertos de Madrid*. Tesis doctoral. Universidad de Oviedo, 1992.

SOLDEVILA, F., *Història de Catalunya, III*. Barcelona: Editorial Alpha, 1962.

SOLDEVILA, F., *Síntesi d’Història de Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 1995.

SORIANO FUERTES, M., *Historia de la música española desde la venida de los fenicios hasta el año de 1850.*, 4 vols. Barcelona-Madrid: Imprenta de Narciso Ramírez, 1855-1859.

SOTO VISO, M., “La biblioteca Adalid hasta 1827: Recepción de la música instrumental en A Coruña en el primer cuarto del siglo XIX”, *Revista de musicología*, XVI (6), (1993), ps. 3488-3509.

STEVENSON, R., “Francisco Asenjo Barbieri” en *Francisco Asenjo Barbieri: Biografías y documentos sobre música y músicos españoles (Legado Barbieri)*, Madrid: Fundación Banco Exterior, 1986.

SUBIRÁ, J., *La ópera en los teatros de Barcelona*. Barcelona: Alba, 1946.

SUBIRÁ, J., *Historia de la música española e iberoamericana*. Barcelona: Salvat, 1953.

TEMPERLEY, N., *The Romantic age, 1800-1914*, London: Athlone, 1981.

TOCH, E., *La melodía*, Labor, Barcelona 1989.

TORRE BERTUCCI, J., *Tratado de contrapunto*, Buenos Aires: Ricordi Americana, 1984.

TORRES, J., “El romanticismo musical español: algunas premisas”. Cuadernos de Música, 2 (1982), ps. 3-14.

TORRES I NOGUER, J., “Francesc Civil i Castellví. En el centenari del seu naixement”, *Som* nº160, any XVI (1995) p.13-15.

TRANCHEFORT, F.-R., *Los instrumentos musicales en el mundo*, Madrid: Alianza Editorial, 1985.

TUÑÓN DE LARA, M., *La España del siglo XIX*, 12ª edició, Barcelona: Laia, 1978.

UTRERA, C. y CRUZ, D., *Cronología de la Historia de España (III). Siglo XIX*, Madrid: Acento, 1999.

VALLS, M., *Història de la música catalana*. Barcelona: Ed. Tàber, 1969.

VAZQUEZ TUR, M., “Piano de salón y piano de concierto en la España del siglo XIX”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 225-248.

VÁZQUEZ TUR, M.J. D., *El piano y su música en el siglo XIX en España*, Tesis doctoral, Universidad de Santiago de Compostela, 1988.

VEGA TOSCANO, A.M., “La obra para piano de Adolfo Quesada, conde de San Rafael de Luyano”, *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 249-257.

VICENTE DELGADO, A. de, “Notas para el estudio de la organería en España en el siglo XIX”, *Nassarre Revista aragonesa de musicología*, V (1), (1989), ps.85-106.

VILA, J. i BRUGET, M., *Festes públiques i teatre a Girona*, Girona: Ajuntament de Girona, 1983.

VILA, P., *La Renaixença a Girona: Antologia de textos i documents*. Girona: Diputació de Girona, 1986.

VILAR, J.M., “Sobre la difusió de les obres de Pleyel a Catalunya”, *Anuario musical*, 50 (1995), ps. 185-199.

VILAR, J.M., “The symphony in Catalonia, c. 1760-1808” in *Music in Spain during the eighteenth century*, Cambridge: Cambridge U., 1998, ps. 157-171

VILAR, J.M., *El clasicisme musical a Catalunya: Carles Baguer organista de la Seu de Barcelona*, Barcelona: Graó, 1995.

VILAR, J.M., “Els mestres de capella i els organistes de la Seu de Manresa durant el segle XVIII”, *Anuario Musical* vol. 42 (1987), ps. 111-129.

VILAR, J.M., “Una simfonia de Haydn a la Seu de Manresa en el s. XVIII”, *Recerca Musicològica* IV (1984), ps. 127-175.

VILAR, J.M., *La Música a la Seu de Manresa en el s. XVIII*.
Monogràfics, nº5. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 1990.

VILAR, J.M., *Les simfonies de Carles Baguer: fonts, context i estil*. Tesi doctoral. U.A.B., 1995.

VILAR, P., *Catalunya en l'Espanya moderna*, 4 vols.
Barcelona: Edicions 62, 1987.

VILLAR, R., *Músicos españoles* (Bibl.Cat.).

VIRGILI BLANQUET, M.A., "La música en la Guerra de Independencia: Una nueva fuente documental", *Revista de musicología*, XIV (1-2), (1991), ps. 51-61.

**ÍNDEX ONOMÀSTIC I
TOPONÍMIC**

ÍNDEX ONOMÀSTIC I TOPONÍMIC

Adrobau, Quirze. 131, 286, 708.
Albert, Miquel. 37, 78, 181, 339, 340, 577, 633, 636, 640, 703.
Albert, Marià. 37, 114, 271, 280, 358, 387
Aleix, Ramon. 59, 532
Arquimbau, Domingo. 47, 60, 350, 351, 353, 475, 477, 478, 478, 587,
612, 613, 678, 705
Aulet, 225, 240, 241, 312, 425
Balius i Vila, Jaume. 60, 340, 341, 660, 704, 705
Baltasar, Pelegrí. 61, 67, 199, 200, 201, 283, 314, 395, 396, 398, 399,
400, 403, 428, 493, 501, 603
Barba, Josep. 31, 34, 37, 38, 39, 40, 42, 52, 56, 57, 59, 61, 62, 63, 64, 66,
67, 68, 69, 104, 122, 123, 174, 177, 186, 200, 201, 216, 223, 266, 269,
307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 319, 320, 321,
322, 324, 324, 341, 342, 381, 384, 390, 391, 398, 400, 455, 456, 457,
500, 502, 569, 570, 571, 607, 698, 701, 711, 712
Baró, Francesc. 410, 412, 427
Baró, Miquel. 409, 410, 427
Baró, Narcís. 412, 413, 427
Baró, Teresa. 413, 414, 428
Bassas, Lluís. 453, 605, 606, 607, 627, 628, 630
Bassas, Onofre. 201, 298, 341, 585, 608, 609, 709
Bassas, Ramon. 40, 46, 131, 168, 169, 200, 294, 295, 296, 311, 315, 371,
397, 447, 458, 494, 502, 493, 501, 576, 569, 571, 589, 604, 606, 609, 610,
603, 604, 642, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660
Bellsolà, Bonaventura. 515, 532, 533, 536, 537, 538, 544, 547
Berini, Francesco. 186
Bert, Josep. 40, 707
Bertran, Bernat. 34, 40, 41, 45, 52, 64, 65, 116, 117, 128, 172, 173, 264,
351, 356, 600, 360, 387, 431, 438, 448, 449, 462, 463, 464, 465, 466,
467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 480, 483, 489, 544, 551, 552,
555, 556, 559, 639, 675, 715
Bibern, Narcís. 53, 279, 473, 639, 643, 644, 647, 649, 652, 664, 675
Bisbe, Fidel. 41, 411, 706, 707
Bisbe, Josep. 707.
Bladó, Pere. 638
Blanc/Blanch, Tomàs. 41, 50, 181, 437, 635, 663, 664, 665, 666, 667, 669,
672, 673, 674, 678
Blanes. 225, 425
Bosacoma, Joan. 413, 414, 415, 428, 505, 558, 573, 574, 575.
Bosch, Lluís. 325
Bosch, Miquel. 683, 684
Bruguera, Joan. 576
Brusi, Ignasi. 434, 435, 459, 460
Buixó, Esteve. 42, 132, 429, 431, 432, 434, 438, 465

Busquets, Feliu. 202, 329, 341, 628, 630, 632
 Busquets, Pere. 391, 709
 Cadis. 19, 98, 100, 104, 171
 Campmany, Marquès de. 184, 185, 234
 Canals, Bernat. 486, 487, 504
 Cardona. 687
 Carles IV. 90, 154, 510
 Carreras i Dagas, Joan. 21, 31, 34, 39, 42, 43, 44, 46, 52, 56, 64, 65, 66, 69, 175, 194, 223, 301, 319, 324, 301, 322, 323, 325, 327, 334, 339, 341, 342, 400, 712.
 Casademon, Josep. 712.
 Casanovas, Manel. 44, 354, 358, 359, 386, 715
 Castelló d'Empúries. 35, 37, 38, 51, 55, 64, 68, 295, 304, 305, 308, 309, 333, 338, 390, 442, 454, 463, 707, 710
 Civil, Francesc. 24, 30, 36, 44, 48, 49, 57, 58, 68, 71, 108, 165, 204, 208, 218, 228, 229, 283, 324, 334
 Coderch, Antoni. 129, 284, 293, 358, 359, 386, 715
 Comas, Vicenç. 291, 390, 391
 Comella/ Comellas, Felip. 131, 371, 438, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 454, 489, 558, 601, 656.
 Companyó, Bonaventura. 708.
 Compta, Rafael. 29, 40, 41, 42, 44, 45, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 55, 61, 64, 65, 75, 97, 114, 115, 116, 219, 220, 221, 232, 271, 279, 280, 281, 293, 294, 329, 335, 341, 351, 356, 360, 368, 387, 423, 435, 438, 448, 449, 460, 461, 462, 463, 544, 546, 551, 553, 559, 577, 590, 591, 595, 596, 628, 645, 706, 715
 Creuet/ Crehuet, Francesc. 42, 46, 79, 194, 199, 200, 286, 314, 318, 322, 370, 379, 388, 389, 390, 393, 398, 402, 403, 427, 428, 452, 453, 458, 479, 483, 485, 491, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 576, 603, 605, 611, 626, 627, 660, 712
 Culi, Agustí. 342, 710.
 Daró, Miquel. 687.
 Daró, Josep. 687.
 Donatutti, Pedro. 319.
 Dorda, Baltasar. 47, 53, 59, 61, 67, 392, 393, 394, 395, 428.
 Domingo, Felip, 590.
 Estiu, Pelegrí. 707
 Fajó, Josep. 439, 448, 449.
 Feliu, Bonaventura. 461, 502.
 Ferran VII. 19, 45, 90, 91, 98, 100, 101, 102, 103, 157, 166, 168, 173, 195, 301, 367
 Ferreiro, Joan. 683.
 Ferrer i Arquimbau, Domènec/ Dominguet. 47, 350, 352, 475, 475, 587, 613, 619, 678
 Ferrer, Mateu/ Mateuet. 118, 217, 218, 224, 264, 422, 428.
 Ferrer, Miquel. 194, 290, 414, 523, 527, 530, 557, 558, 563, 567, 571, 573, 602.

Figueres. 39, 68, 69, 97, 98, 295, 310, 338, 381, 400, 417, 420, 427, 429, 432, 433, 528.
 Foixà, Miquel de. 185.
 Folivà, Joan. 486, 504.
 Fossalba/ Fosalva, Miquel. 129, 130, 194, 195, 199, 286, 370, 379, 396, 458, 485, 486, 487, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 502, 503, 504, 603.
 França. 19, 39, 43, 49, 52, 66, 69, 88, 96, 97, 101, 153, 194, 201, 300, 324, 340, 342, 378, 380, 388, 389, 403, 492, 498.
 Freixedes/ Feixedas, Jacint. 341, 434, 435, 436, 444, 445, 460, 461, 518, 635, 636.
 Garcia, Josep. 368, 461, 463, 481, 536, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 559, 565, 567, 580, 581, 593, 634, 67.2
 Garriga, Antoni. 332, 709
 Gomis, Ramon. 48, 350, 353, 354, 358, 359, 715.
 Gònima, Emmanuel. 50, 77, 322, 340, 587, 612, 620.
 Grau, Isidre. 566, 611, 623, 624, 625, 626, 630, 695.
 Grinda, Antoni. 213, 420.
 Grinda, Honorat. 208, 230, 257, 259, 421, 422.
 Guimat, Josep. 190, 436, 642, 643, 644, 653, 654.
 Guiu, Antoni. 24, 30, 33, 35, 37, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60, 61, 64, 67, 68, 71, 77, 79, 98, 114, 117, 129, 131, 142, 143, 185, 187, 190, 194, 195, 206, 209, 212, 216, 242, 262, 263, 265, 281, 282, 286, 289, 294, 296, 297, 300, 308, 309, 310, 339, 343, 344, 346, 347, 348, 349, 351, 352, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 420, 427, 448, 449, 450, 454, 479, 480, 481, 482, 484, 485, 487, 492, 494, 495, 498, 502, 503, 504, 528, 544, 555, 561, 565, 566, 600, 601, 611, 622, 624, 625, 656, 657, 659, 685, 686, 714, 715, 716.
 Huguet, Romuald. 37, 50, 188, 189, 340, 581, 582, 642, 660, 661, 662, 676.
 Illa/ Ylla, Antoni. 190, 473, 483, 580, 638, 639, 640, 674, 675, 676, 683.
 Illa/ Ylla, Joan. 188, 437, 580, 666, 669, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 686.
 Illa/ Ylla, Narcís. 290, 580, 638, 663, 670, 676, 677, 682, 683.
 Illa/Ylla, Pere. 638, 639, 664, 666, 668, 669, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 686.
 Illa/Ylla, Ramon. 670, 686.
 Isabel. 103, 107, 168, 173, 174, 175, 316.
 Juncà, Francesc. 50, 69, 121, 129, 147, 201, 211, 215, 216, 245, 263, 278, 286, 287, 297, 322, 323, 339, 355, 369, 462, 633, 703.
 Labrosa, Agustí. 707.
 Lacasa, Pio. 707.
 Lasa i Sebastian, Lorenzo. 712.
 Llanza, Francesc. 354, 359, 387, 715.
 Lleida. 91, 96, 201, 609.

Lleys, Jaume Joan. 29, 33, 35, 37, 51, 55, 64, 68, 69, 75, 78, 79 , 174,
 194, 295, 296, 297, 300, 301, 303, 304, 305, 308, 332, 333, 341, 372,
 375, 442, 605, 606, 608, 611, 626, 627, 658, 659, 710.
 Llopis, Armengol. 326, 708.
 Lloret. 215.
 Llussà, Isidre. 454.
 Madoz, 187, 240.
 Mas, Antoni. 344, 358, 359, 695, 715.
 Masdeu, Joan Pau. 49, 709.
 Massip, Miquel. 41, 45, 52 , 117, 351, 357, 387.
 Mataró. 47, 53, 59, 64, 67, 392,462, 515, 537.
 Mendizábal. 104, 187, 196, 240, 314, 324
 Mercader, Josep. 318, 321, 708
 Mirambell, Joan. 41, 591, 663, 664, 667, 669
 Mías, Amerio. 609, 610
 Miret, Ramon. 711.
 Miró Bachs. 186, 321
 Monlluís, Francesc. 359, 388
 Montevideo, 201, 399, 400
 Murtra, Domènec. 39, 40 , 198, 221, 232, 710
 Nimes. 52, 61, 67, 69
 Olot. 102, 550, 565, 566, 594, 624
 Ortiz, Francesc.188, 189, 577, 582, 586, 588, 589, 590, 676
 Pagès, Josep. 286, 480, 481, 483, 484, 503
 Pagès, Francesc. 533, 534, 536, 543, 544, 546, 550, 551
 Palma, 223, 424
 Pallés, Fèlix.605, 626, 627, 628.
 Parserisa, Ramon. 708
 Papell, Bernat. 39, 42, 52, 61, 64, 69, 201, 232, 334, 389, 399, 400, 401,
 402, 403, 428, 712
 Paradell, Vicenç. 47, 53, 61, 391, 392
 Pau, 48, 49, 89, 113, 114, 264, 271, 286, 308, 310 ,606, 625, 644, 645,
 651.
 Peiró, Francesc. 390
 Pérez, Sebastià. 59, 601, 644, 647
 Perpinyà, 213, 420, 421, 428.
 Pi i Carreras, Matias. 708
 Policarp, Miquel. 48, 53, 54, 480, 519, 579, 590, 591, 592, 593, 594, 595,
 599, 623
 Pons, Joaquim.711.
 Pons, Josep. 40, 41, 45, 65 , 207, 228, 262, 279, 340,465, 650, 704, 706,
 Ponsa, Segimon, Ponsa. 467, 596, 597, 598, 612, 613, 614, 615, 616, 617,
 618, 619, 623
 Ponsatí, Joan. 450, 454
 Pou, Pere. 707.
 Portell, Antoni. 54, 100, 221, 222, 223, 224, 225, 422, 424, 425, 428

Prat, Josep. 40, 45, 52, 54, 67, 116, 346, 349, 350, 351, 353, 354, 427, 435, 461, 462, 463, 544, 546, 583, 587, 612, 613, 621, 636, 645
 Preciado, Pedro. 315, 389, 396, 399, 401, 402, 403, 428, 443, 454, 455, 456, 457, 458, 493, 494, 501, 502, 603, 660
 Pujol, Feliu. 41, 43, 128, 411, 465, 518, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 561, 600
 Quilmetas, Carles. 35, 181, 188, 195, 342, 577, 579, 580, 581, 583, 584, 585, 586, 588, 589, 607, 608, 586, 590, 635, 636
 Quilmetas, Josep. 31, 35, 44, 48, 54, 55, 128, 200, 202, 276, 282, 289, 297, 300, 308, 315, 342, 371, 384, 397, 448, 454, 479, 481, 484, 493, 555, 569, 579, 594, 595, 596, 597, 599, 600, 601, 603, 604, 605, 615, 623, 626, 633
 Rabal, 146, 148, 245, 246
 Rahola, Carles. 342
 Riu, Tomàs. 199, 201, 305, 306, 434, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 458, 464, 489, 595, 602, 603, 710, 711.
 Riumbau/ Riambau, Francesc 437, 438, 437, 438, 677, 678.
 Riumbau/ Riambau, Josep, 459, 460, 510.
 Rodó, Josep Joan. 147, 290, 291, 693, 696.
 Roig, Fèlix. 590.
 Roma. 669.
 Roquer, Ramon. 48, 64, 67, 68, 224, 225, 354, 424, 425, 428.
 Roura/ Roure, Francesc. 24, 44, 62, 194, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 489, 491, 498, 499.
 Rubio, Pedro. 564, 569.
 Saderra, Narcís. 317, 342.
 Saldoni, Baltasar. 59, 283.
 Sant Feliu de Guíxols. 180, 181, 542, 571, 578, 580, 589, 635, 665, 672, 676, 684.
 Sant Joan de les Abadesses. 46, 48, 49, 67, 131, 194, 313, 338, 339, 354, 371, 373, 494, 497, 503, 504, 527, 562, 567, 570.
 Santamaria, Lleó Antoni. 55, 131, 181, 190, 194, 199, 201, 202, 290, 308, 310, 315, 364, 371, 381, 396, 448, 449, 450, 454, 455, 456, 457, 493, 501, 508, 515, 516, 518, 520, 521, 522, 523, 524, 527, 528, 530, 531, 537, 543, 559, 567, 568, 571, 572, 603, 635
 Serra, Ramon. 40, 97, 695, 708.
 Serrat, Josep. 55, 114, 355, 356, 619, 620, 621, 622
 Serrat, Francesc. 486, 503, 504
 Sevilla. 47, 63, 186, 221, 222, 269, 270, 312, 321, 350, 423, 478, 619, 696, 698, 706.
 Sipièra i Quilmetas, Carles. 342, 579, 585, 588, 589, 607, 608, 710.
 Solà, Ramon. 48, 194, 339, 709
 Solers, Joan. 505, 551, 552, 553, 554, 557
 Soriano, Rafael. 315, 324, 334
 Tarragona, 92, 96, 102, 649, 650, 701
 Tarrés/ Terrés i Garcia, Joan. 461, 462, 481, 482, 520, 523, 540, 543, 544, 551, 559, 561, 565, 567, 591

Toledo. 50, 60, 63 , 215, 322, 323, 369, 545, 633, 703, 704
Torras, Ponç. 692
Torroella de Montgrí., 47, 55, 358, 359, 454, 703, 705, 715.
València. 44, 340, 350, 706.
Valladolid. 39, 44, 63, 65, 66 , 279, 311, 706, 711.
Vallosera, Lluís. 60, 353, 358
Valls, Martí. 486, 495, 502, 503, 504
Velado, Norberto. 380
Vendrell, Ramon. 199, 313, 3, 600, 60196, 493, 530, 531, 570, 572, 573
Verdaguer, Honorat. 56, 62, 114, 128, 129, 238, 239, 241, 271, 273, 275,
277, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 330,
333, 336, 371, 479, 484, 485, 487, 494, 495, 502, 503, 504, 565, 623,
625, 652, 656, 692, 693, 694, 695.
Vic. 31, 40, 45, 46, 54, 65 , 72, 82, 102, 221, 279, 338, 341, 423, 438,
444, 445, 447, 449, 453, 454, 455, 458, 554, 557, 558, 560, 595, 596,
597, 605, 607, 630, 648, 654, 656, 670
Vicens, Joan. 40, 47, 53, 325, 326, 435, 460, 587
Vidal, Antoni. 39, 42, 46, 56, 57, 65, 707.
Vila, Narcís. 48, 56, 60, 183, 342, 439, 449, 566, 624, 660, 704, 706,
707, 708, 710.
Vilageliu, Domènec. 551, 552, 554, 559, 560, 561, 562
Vilella, Francesc. 210, 216, 418, 419, 427
Vilella, Narcís. 419, 427
Virosta, Jaume. 49, 194, 290, 544, 556, 565, 568
Virosta, Ramon. 202, 290, 527, 562, 563, 564, 565, 567, 568, 569, 602,
603, 695
Vivern/ Bibern , Narcís. 53, 114, 190, 271, 286, 431, 642, 643, 644, 645,
646, 648, 649, 650, 652, 653, 664, 692.
Xandiera, Antoni. 223, 403, 404, 405, 428